

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ,
МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
01135, м. Київ, проспект Перемоги, 10, тел. (044) 486-24-42, факс (044)
236-10-49, ministry@mon.gov.ua

в_д 22.07.11 № 1/9-562
на № _____ в_д _____

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту Автономної Республіки Крим,
управління освіти і науки обласних, Київської та Севастопольської міських
державних адміністрацій,
директори ВНЗ - р_в_в акредитації

Про стан, проблеми та основні завдання
діяльності психологічної служби на
2011/2012 навчальний рік

З метою реалізації ст.21 та ст.22 Закону України "Про освіту"
Міністерство надсилає для використання в роботі інструктивно-методичний
лист "Про стан, проблеми та основні завдання психологічної служби на
2011/2012 рік", перелік рекомендованої літератури та фахових видань.
Зазначені матеріали можна використати на серпневих конференціях,
методичних об'єднаннях та педагогічних радах.
Необхідно вжити заходів щодо максимального забезпечення навчальних
закладів практичними психологами та соціальними педагогами - налагодження
належного психологічного супроводу всіх учасників навчально-виховного
процесу.

Додатки: на 25 арк.

Заступник Міністра
Б.М.Жебровський

Березна Н.О.486-10-31
Панок В.Г. 252-70-11

Додаток 1
до листа Міністерства
освіти і науки, молоді та спорту України
в_д "22"липня 2011 р. № 1/9-562
Про стан психологічної служби системи освіти України
Психологічна служба є відповідно до статей 21, 22 Закону України "Про
освіту" та нової редакції Положення про психологічну службу системи
освіти України, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України
в_д 02.07.2009 р. № 616, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України
23.07. 2009 р. за № 687/16703.
Основною метою діяльності психологічної служби є психологічне
забезпечення та підвищення ефективності педагогічного процесу, захист
психічного здоров'я і соціального благополуччя усіх його учасників:

вихованц_в, учн_в, студент_в, педагог_чних _ науково-педагог_чних
прац_вник_в.

Соц_ально-педагог_чний патронаж спрямований на надання соц_ально-
педагог_чної допомоги соц_ально незахищеним категор_ям вихованц_в, учн_в
_ студент_в з метою подолання ними життєвих труднощ_в та п_двищення
їхнього соц_ального статусу.

У цьому роц_ виповнилося 20 рок_в створення психолог_чної служби системи
осв_ти України (статистичн_ дан_ щодо динам_ки розвитку служби в розр_з_
рег_он_в наведен_ у додатку 2).

На к_нець 2010/2011 навчального року к_льк_сть фах_вц_в служби становить
22 тис.102 педагог_чн_ прац_вники, серед яких практичн_ психологи,
соц_альн_ педагоги, методисти, як_ працюють у вс_х типах навчальних
заклад_в системи осв_ти України.

У пор_внянн_ з попередн_м 2009/2010 навчальним роком (20тис.534 особи)
к_льк_сть прац_вник_в психолог_чної служби зб_льшилася на 1 тис. 568
ос_б.

Український науково-методичний центр практичної психолог_ї _ соц_альної
роботи подоводить щор_чний мон_торинг забезпеченост_ навчальних заклад_в
системи осв_ти фах_вцями психолог_чної служби. Розрахунок потреби
практичних психолог_в _ соц_альних педагог_в зд_йснюється на основ_
норматив_в чисельност_, як_ вм_щен_ у додатку до Положення про
психолог_чну службу системи осв_ти України, затвердженого наказом МОН в_д
02.07.2009 р. № 616, зареєстрованого в М_н_стерств_ юстиц_ї України
23.07. 2009 р. за № 687/16703. П_д час розрахунку враховується наступне:
тип навчального закладу (дошк_льний, загальноосв_тн_й, позашк_льний,
профес_йно-техн_чний навчальний заклад тощо), наповнюван_сть д_тьми,
учнями, студентами (к_льк_сть груп, клас_в), м_сце знаходження
навчального закладу (м_сто, село/селище). При цьому враховуються
статистичн_ дан_, як_ надаються навчально-методичним центром в Автономн_й
Республ_ц_ Крим, обласними, Київськими _ Севастопольськими м_ськими
навчально-методичними каб_нетами (центрами) психолог_чної служби системи
осв_ти у к_нц_ кожного навчального року.

Зг_дно з зв_тн_стю, поданою з м_сц_ь, позитивних показник_в у минулому
роц_ досягли вс_ рег_они України за виключенням Миколаївської област_,
де к_льк_сть психолог_в та соц_альних педагог_в зменшилася на 22 особи.
Найб_льшого зб_льшення прац_вник_в психолог_чної служби досягли
управл_ння осв_ти _ науки обласних державних адм_н_страц_й: Льв_вської на
270 ос_б, Дн_пропетровської на 132 особи, Полтавської на 98 ос_б,
Черн_г_вської на 86 ос_б.

Загалом найкращого забезпечення вс_х тип_в навчальних заклад_в
практичними психологами _ соц_альними педагогами в_дпов_дно до норматив_в
численност_ на к_нець року мають так_ рег_они: м.Севастополь - 86,2%,
_вано-Франк_вська область - 64%, Сумська область - 63%, К_ровоградська
область -62,2%, Київська область - 60,3%.

Найменший показник у Миколаївськ_й област_ - 32,2%; Терноп_льськ_й
область - 34,7%; Житомирськ_й област_ - 37,1%; В_нницьк_й област_ -
37,5%; Херсонськ_й област_ - 39,6%.

Станом на к_нець навчального року у навчальних закладах працює 15 тис.
441 практичних психолог_в, що становить 44,4% забезпеченост_ в_д
загальної к_лькост_ навчальних заклад_в вс_х тип_в. Сл_д_в_дм_тити, що
м_ськ_ навчальн_ заклади забезпечен_ практичними психологами краще н_ж
с_льськ_ _ показник в_дпов_дно становить 66,4% та 28,3%.

Найкраще забезпечення мають так_рег_они: м.Севастополь-76,8%, м. Київ - 68,3%, _вано-Франк_вська область - 62,6%, Сумська область - 53,4%, Черн_вецька область - 50,8%.

Найг_рша ситуац_я у Миколаївськ_й област_ - 30,2%, Херсонськ_й - 30,6%, Житомирськ_й - 31,2%, В_ницьк_й - 31,4%, К_ровоградськ_й - 32,1%.

Серед навчальних заклад_в найкраще забезпечен_ практичними психологами спецшколи - _нтернати - 96,1%, Загальноосв_тн_ навчальн_ заклади забезпечен_ на 93,3%, спец_альн_ дошк_льн_ навчальн_ заклади на 72,2%, а профес_йно-техн_чн_ навчальн_ заклади на 71,1%, як_ знаходяться в м_ст_.

Водночас лише 9,5% дошк_льних навчальних заклад_в України, як_ знаходяться в с_льськ_й м_сцевост_ забезпечен_ практичними психологами. В_ цьому найг_рша ситуац_я щодо забезпечення практичними психологами у позашк_льних навчальних закладах України: на 17,3% забезпечен_ м_ськ_ ПНЗ та на 9,5% ПНЗ, як_ знаходяться в с_льськ_й м_сцевост_.

Не на належному р_вн_ стан справ у ВНЗ _-__ р_вн_в акредитац_ї: на 29,5 % забезпечен_ практичними психологами м_ськ_ та на 19,6 %, як_ знаходяться в с_льськ_й м_сцевост_.

Дещо г_рше, н_ж практичними психологами в_дпов_дно до норматив_в потреби, забезпечен_ навчальн_ заклади соц_альними педагогами. Так, соц_альних педагог_в нараховується 6 тис.430 фах_вц_в, що становить 32,4% в_д потреби.

Позитивну динам_ку впродовж останн_х рок_в та найкраще забезпечення соц_альними педагогами мають навчальн_ заклади м.Севастополя - 71,4%, Черкаської област_ - 61,1% та Київської област_ - 53,9%.

Низьким залишається забезпечення соц_ального патронажу у навчальних закладах с_льської м_сцевост_, Так, лише 4_з 320 с_льських навчальних заклад_в Донецької та 29_з 498 Дн_пропетровської област_ забезпечен_ соц_альними педагогами.

Серед тип_в навчальних заклад_в найкращий показник мають спецшколи (_нтернати): 62,4% м_сто та 53,8 % село. Загальноосв_тн_ навчальн_ заклади, як_ знаходяться в м_ст_ забезпечен_ на 57,7%, а с_льськ_ на 29,2 %, ПТНЗ на 29,7% м_ськ_ та на 37,8 % с_льськ_.

Найг_рший стан справ по забезпеченню соц_альними педагогами у вищих навчальних закладах _-__ р_вн_в акредитац_ї: м_ськ_ забезпечен_ на 0,7%, а т_ що знаходяться в с_льськ_й м_сцевост_ на 3,5 %.

Зростання к_лькост_ спец_ал_ст_в не завжди призводить до п_двищення ефективност_ функц_онування системи в_ цьому, отже в_ цьому аспект_ невир_шеним залишається питання розробки та впровадження системи мон_торингу й оц_нки ефективност_ д_яльност_ практичних психолог_в, соц_альних педагог_в, каб_нет_в (центр_в).

Враховуючи низьк_ показники забезпечення фах_вц_ями психолог_чної служби навчальних заклад_в с_льського типу, вважаємо за доц_льне використовувати можливост_ осв_тнього округу.

Методичн_ рекомендац_ї щодо орган_зац_ї д_яльност_ моб_льного соц_ально-психолог_чного пункту осв_тнього округу над_слан_ листом МОН України в_д 28.01.2011 року № 1/9-48.

Прац_вники служби виконують значний обсяг роботи з психолог_чного супроводу та соц_ально-педагог_чного патронажу ус_х суб'ект_в навчально-виховного процесу. Переважна б_льш_сть вид_в роботи практичних психолог_в _ соц_альних педагог_в має в_дбуватись у спец_ально обладнаних прим_щеннях зг_дно з Положенням про психолог_чний каб_нет дошк_льних, загальноосв_тн_х та _нших навчальних заклад_в (наказ МОН України в_д 19.10.2001 р. № 691). Тому терм_нового вир_шення потребує проблема створення належних умов прац_ для практичних психолог_в _ соц_альних

педагог_в. Аналіз інформації про забезпечення працівників психологічної служби системи освіти кабінетами в розриві областей представлена у додатку вказує на відсутність у освітній політиці на рівні регіону. За час існування психологічної служби Міністерством приділяється увага питанням удосконалення нормативно-правового забезпечення її функціонування.

Крім Положення про психологічну службу, діяльність практичних психологів регламентована листом МОН України "Про планування діяльності, ведення документації звітності учасників психологічної служби системи освіти України" від 27.08.2000 року №1/9-352, а діяльність соціальних педагогів – наказом МОН України "Про планування діяльності та ведення документації соціальних педагогів, соціальних педагогів по роботі з дітьми-інвалідами системи Міністерства освіти науки України" від 28.12.2006 року №864 та листом МОН України від 05.03.2008 року № 1/9 -128.

Основні завдання психологічної служби системи освіти України на 2011/2012 навчальний рік полягають у:

сприяння повноцінному розвитку особистості вихованців, учнів, студентів на кожному відповідному етапі, створення умов для формування у них мотивації до самовиховання і саморозвитку; забезпечення індивідуального підходу до кожного учасника навчально-виховного процесу на основі його психолого-педагогічного вивчення; професійної корекції відхилень в інтелектуальному і психофізичному розвитку вихованців, учнів, студентів.

Діяльність практичних психологів, соціальних педагогів ДНЗ

Аналізуючи річну діяльність практичних психологів дошкільних навчальних закладів вказують на зростання кількості дітей з порушеннями у поведінці. Найчастіше мова йде про синдром дефіциту уваги та гіперактивності. Такі діти схильні до "зривів уроку" через нездатність психіки тривалий час знаходитись в одній ситуації. Психологи повинні вивчити особливості психіки таких дітей та надати вчителям рекомендації щодо зміни видів діяльності під час навчального процесу. Окрему категорію становлять діти з низьким рівнем розумового розвитку, які потребують системної розвивальної роботи з боку психолога, батьків. Діяльність практичного психолога в умовах дошкільного навчального закладу повинна розглядатись виключно у співпраці з логопедом, дефектологом, вихователем, батьками.

Уведення посад соціальних педагогів в штат дошкільних навчальних закладів покладає на керівників служби особливу відповідальність за впровадження алгоритму, моделей діяльності, нормативно-правової та методичної забезпечення. Керівникам психологічних служб запланувати позачергове навчання фахівців, призначених на посади соціальних педагогів дошкільних навчальних закладів з окресленої проблематики.

З огляду на специфіку діяльності практичного психолога і соціального педагога в умовах ДНЗ є очевидним, що основний акцент у щоденній діяльності доцільно зробити на роботі з батьками. Специфіка служби передбачає навчати батьків співвідносити новоутворення дитячого віку з відповідними психологічними нормами, розпізнавати емоційні прояви у дитини, впровадити стилі реагування на такі прояви поведінки, сформулювати у батьків відповідальність ставлення до виконання батьківських обов'язків в тому.

Д_яльн_сть практичних психолог_в, соц_альних педагог_в ЗНЗ

З огляду на аналіз діяльності практичних психолог_в, соц_альних педагог_в, особливо молодих спец_ал_ст_в, кер_вникам методичних об'єднань варто звернути увагу на в_дпрацювання алгоритму діяльності, дотримання причинно-наслідкових зв'язк_в між певними видами діяльності. Практичний психолог навчального закладу повинен сконцентрувати основну діяльність на: вивченн_р_вня готовності дитини до шк_льного навчання, адаптац_ї до нових умов навчання (1-й, 5-й класи); характеролог_чних особливостей д_тей п_дл_ткового в_ку (7-8 клас); п_дготовки до проф_льного навчання (8-9-11 класи). В умовах заклад_в _нтернатного типу особливої актуальності набувають питання формування позитивного м_крокл_мату, соц_альної компетентності вихованц_в, ум_ння встановлювати _п_дтримувати конструктивні стосунки з _ншими; п_дготовка до самост_йного життя тощо. Практичні психологи заклад_в соц_альної реаб_л_тац_ї, з огляду на контингент вихованц_в, повинні вивчити _визначити основні фактори ризику та можливість, потенц_ї дитини, на їх основ_складати _ндив_дуальні плани корекц_ї або розвитку.

Зростання кількості д_тей з дев_антною повед_нкою вимагає пошуку нових стратег_й реагування системи осві_ти на дане явище.

Так, у співпрац_ з Всеукраїнською фундац_єю "Захист Прав Д_тей", у 2010-2011 навчальному році було розроблено _новац_йні матеріали для впровадження в умовах заклад_в соц_альної реаб_л_тац_ї (центр_в психолого-педагог_чної корекц_ї), видано навчально-методичний пос_бник, проведено навчання персоналу п_лотних заклад_в (Фонтанська, Комишуватська, Єнак_євська ШСР). У результат_м_жнародної діяльності в питанні реформування системи заклад_в соц_альної реаб_л_тац_ї н_дерландськими партнерами було запропоновано унікальний _нструментар_й по робот_ з д_тьми з дев_антною повед_нкою - "оц_нка ризик_в _потреб", "д_агностичне _нтерв'ю", "Програма корекц_ї агресивної повед_нки". На даному етап_в_дбувається апробац_я зазначеного _нструментар_ю.

З огляду на вищевказане, кер_вникам психолог_чних служб В_ницької, Донецької, Запор_зької, К_ровоградської, Луганської, Льв_вської, Миколаївської, Одеської, Сумської, Харк_вської, Херсонської областей рекомендовано впродовж 2011-2012 н.р. орган_зувати мон_торингов_в_зити у вказан_заклади з метою надання методичної допомоги, аналізу діяльності практичних психолог_в шк_л та училищ соц_альної реаб_л_тац_ї; пост_йно долучати практичних психолог_в _соц_альних педагог_в заклад_в соц_альної реаб_л_тац_ї до процесу навчання та п_двищення фахової компетентності. Психолог_чна наука _практика є невід'ємною частиною педагог_чного процесу _у б_льшості випадк_в визначає його особливості _сутність. За в_дгукими батьк_в окремі практичні психологи, вивчаючи рівень готовності дитини до шк_льного навчання, використовують неперев_рен_методики, як_не в_дпов_дають вимогам психод_агностики, в_ку дитини. Зокрема п_д час атестац_ї прац_вник_в психолог_чної служби м. Києва було встановлено, що для визначення рівня готовності дитини до школи, психолог використовує тест Люшера. В_дом_факти, коли психолог застосовує тести або анкети складен_власноруч, як_абсолютно не враховують в_к дитини, особливості розвитку, соц_альну ситуац_ю тощо. Кер_вникам психолог_чних служб вс_х р_вн_в рекомендовано створити тестобанк рекомендованих методик для роботи з д_тьми та дорослими, розповсюдити його в межах служби област_, м_ста,

району _ систематично здійснювати перевірку тих методик, якими користується психолог у практиці (Наказ МОН України "Про затвердження Положення про експертизу психологічного _ соціологічного _ інструментарію, що застосовується в навчальних закладах Міністерства освіти _ науки України" в д 20.04.2001 року №330). Нагромадження _ використання діагностичних методик (тестів, анкет), як правило не відображається на ефективності діяльності працівника. Вивчаючи тенденції розвитку психологічних служб розвинутих країн, відзначається суттєва тенденція до застосування безпідприємливого спостереження у якості основних методів у роботі психолога.

Діяльність практичних психологів, соціальних педагогів в ПТНЗ

У 2011-2012 навчальному році діяльність спеціалістів психологічної служби в умовах професійно-технічного навчального закладу повинна бути спрямована на вивчення: особливостей адаптації учнів до нових умов навчання; статусу дітей в універсальному колективі; характерологічних особливостей тощо. Окреслена робота повинна надати необхідну інформацію для майстра, куратора та педагогічних працівників в навчальних групах, вихователів щодо особливостей дитини, вибору стратегій її розвитку. Необхідно звернути посилену увагу на питаннях формування здорового способу життя, професійної правопорушень, злочинності.

Психологічний супровід системи інклюзивної освіти

Розбудова системи інклюзивної освіти для дітей з особливими освітніми потребами покладає на психологів особливу відповідальність за створення комфортних умов їх перебування в навчальному закладі, підготовку решти дітей у класі, школі, батьків вчителів до взаємодії з ними, розробку відповідних програм розвитку. У окремих випадках запровадження інклюзії в межах регіону чи закладу відбувається хаотично, стихійно, що призводить до формального підходу в цьому процесі.

За таких умов, адміністрація начального закладу ставить перед психологом неадекватні завдання, як можливо виконати виключно за умови тривалої ефективної взаємодії кількох спеціалістів, постійного розвитку професійної компетентності. Рівень підготовки практичних психологів соціальних педагогів залишається низьким, тим більше в таких питаннях як підходи до дітей з особливими освітніми потребами. З огляду на вказане, обласним ППО у співпраці з працівниками ПМПК, кабінету (центру) психологічної служби розробити та запровадити проблемно-тематичні курси з підготовки спеціалістів психологічної служби до роботи в умовах інклюзивної освіти. Окремих питань є взаємодія керівника служби, практичного психолога навчального закладу ПМПК. Остання повинна взяти на себе функції супервізора в питаннях корекції розвитку дітей з особливостями психофізичного розвитку, забезпечити єдність підходу та дій щодо конкретної дитини. Основними завданнями працівників ПМПК є визначення особливостей психофізичного розвитку дитини, її можливостей та потреб; формулювання рекомендацій педагогам, практичному психологу; долучення до розробки індивідуального навчального плану; співпраця з батьками; надання фахових консультацій тощо.

Окремих питань залишається необхідність запровадження системи інклюзивного навчання в умовах закладу в системі професійно-технічної освіти та вищих навчальних закладів.

Проф_лактика та подолання явищ жорстокост_, насильства, злочинност_, правопорушень, вживання алкогольних _ наркотичних речовин
Поширення в учн_вському середовищ_ негативних явищ жорстокост_, насильства, вживання алкогольних та наркотичних засоб_в вимагає посилення проф_лактичної функц_ї у д_яльність_ спец_ал_ст_в психолог_чної служби. В_дпов_дно до п. 10 Заход_в щодо проф_лактики злочинност_ _ правопорушень серед д_тей, захисту їх прав на осв_ту, затверджених наказом М_н_стерства осв_ти _ науки в_д 29.10.2010р. №1023, сп_вроб_тниками Українського науково-методичного центру практичної психолог_ї _ соц_альної роботи протягом 2010/2011 навчального року було розроблено _нформац_йно-осв_тню протиалкогольну програму для д_тей та учн_вської молод_. Вказана програма пройшла апробац_ю на баз_ навчальних заклад_в Донецької, Запор_зької, Льв_вської, Миколаївської, Харк_вської, Черн_г_вської областей, Києва _ за в_дгукми експерт_в програма визнана ефективною та отримала позитивн_ оц_нки.

Одним _з д_євих способ_в встановлення безпечного, комфортного середовища у навчальному заклад_, вир_шення учн_вських конфл_кт_в є впровадження програм примирення серед однол_тк_в. Програми примирення (кола ц_нностей, мед_ац_ї) довели свою високу ефективн_сть _ позитивний виховний вплив. Кер_вники навчальних заклад_в вказують на покращення загального м_крокл_мату, зниження к_лькост_ конфл_кт_в _ випадк_в прояву насильства серед учн_в, посилення рол_ _ участ_ батьк_в в процес_ виховання д_тей. Головна перевага вказаних програм це формування в_дпов_дальност_ людини _ громади за власну повед_нку _ повед_нку _нших, готовн_сть прийти на допомогу, розв'язати конфл_кт. Вказан_ програми активно впроваджується на баз_ навчальних заклад_в В_нницької, Одеської, Полтавської, _вано-франк_вської областей тощо. Водночас на р_вн_ окремих областей (м_ст, район_в) спостер_гається оп_р за сторони кер_вництва службою, управл_нц_в, щодо впровадження вказаних ефективних технолог_й з формування сприятливого до дитини, безпечного середовища в умовах закладу.

М_н_стерство вважає за доц_льне кер_вникам орган_в управл_ння осв_тою забезпечити проведення обласними (районними, м_ськими) каб_нетами (центрами) практичної психолог_ї мон_торингу ситуац_ї щодо к_лькост_ навчених мед_атор_в з числа педагог_чних прац_вник_в, д_тей; вивчити кращий досв_д щодо впровадження програм примирення з його подальшим поширенням; розглянути можлив_сть проведення навчання для спец_ал_ст_в психолог_чної служби щодо використання зазначених програм.

Кер_вники психолог_чних служб вс_х р_вн_в, педагог_чн_ прац_вники, представники учн_вської громадськост_ матимуть можлив_сть ознайомитися з кращим досв_дом впровадження програм примирення п_д час проведення М_жнародного дитячого фестивалю <Св_т мед_ац_ї: вс_р_зн_ - вс_р_вн_!>, що в_дбудеться 22-24 вересня 2011 року в м.Одес_.

Особливост_ д_яльність_ соц_ального педагога

Розшарування сусп_льства за економ_чною ознакою негативно вплинуло на м_жособист_сн_ в_дносини в учн_вських колективах, а часто _ на стосунки м_ж вчителями та учнями. У таких умовах, д_яльн_сть соц_ального педагога набуває надзвичайної актуальност_ та необх_дност_. Д_ти з незахищених верств населення, с_мей, як_ перебувають в кризових життєвих обставинах та проживають за межею б_дност_ потребують особливої турботи, любов_, захисту _ п_клування. За статистикою Державної пен_тенц_арної служби,

б_льш_сть вихованц_в спец_альних установ для неповнол_тн_х (виховних колон_й) перебували в марг_нальних с_м'ях, або мали статус "дитина вулиц_". Таким чином д_яльн_сть соц_ального педагога нев_д'ємно пов'язана з питаннями захисту прав _свобод дитини як в межах начального закладу, так _ поза ними.

М_н_стерство акцентує увагу на розробленн_та впровадженн_у д_яльн_сть навчальних заклад_в соц_альних технолог_й роботи з б_олог_чними батьками, як_не виконують виховних функц_й

Основною передумовою ефективної д_яльност_соц_ального педагога традиц_йно вважається знання основ м_жнародного _нац_онального законодавства в частин_захисту прав д_тей, а також ум_ння налагодити м_жв_домчу _м_жсекторальну взаємод_ю з прац_вниками в_дпов_дних служб _п_дрозд_л_в.

Одним з пр_оритетних напрям_в д_яльност_залишається налагодження та забезпечення зв'язку м_ж службами _структурами, котр_зд_йснюють патронат _супров_д д_тей, особливо тих, котр_опинилися у складних життєвих обставинах, в_днесених до так званих "груп ризику". Соц_альний педагог, взаємод_ючи _з спец_ал_стами служби у справах д_тей, крим_нальної м_л_ц_ї у справах д_тей, ком_с_ями з правових питань, долучається до формування соц_альної пол_тики як у межах певного рег_ону, так _на р_вн_України в ц_лому.

Вдосконалення роботи з д_тьми трудових м_грант_в

У наступному навчальному роц_М_н_стерство рекомендує спец_ал_стам психолог_чної служби :

проводити роз'яснювальну роботу з батьками щодо можливих насл_дк_в несвоєчасної п_дтримки дитини у нових життєвих обставинах за тимчасової в_дсутност_батьк_в (одного з них), необх_дност_сп_льної п_дготовчої роботи до в_д'їзду, важлив_сть та оптимальн_шляхи п_дтримання контакту п_д час в_дсутност_та можлив_сть отримання психолог_чної п_дтримки п_сля повернення;

проводити психолог_чну роботу з батьками для формування в_дпов_дальшого батьк_вства, усв_домлення своєї рол_у розвитку та становленн_особистост_дитини;

налагодити схеми сп_впрац_прац_вник_в осв_ти з батьками, особами, як_тимчасово зам_нюють батьк_в, з соц_альними службами, службами у справах д_тей, неурядовими орган_зац_ями з проблем д_тей трудових м_грант_в;

проводити соц_ально-педагог_чну та психолог_чну роботу з тимчасовими оп_кунами та д_тьми для вчасного д_агностування проблем розвитку дитини та взаємод_ї з соц_альним оточенням та конструктивного їх вир_шення; акцентувати увагу тимчасових оп_кун_в на значенн_осв_ти для подальшого розвитку та становлення особистост_дитини, необх_дност_забезпечення не лише ф_з_олог_чних потреб, а _нших потреб виховання та розвитку дитини; проводити превентивну д_яльн_сть з метою уникнення небажаних зм_н у систем_ц_нн_сних ор_ентац_й д_тей;

тимчасовим оп_кунам _педагог_чним прац_вникам в_дстежувати дозв_лля д_тей з метою попередження потрапляння д_тей в залежност_, злочинн_утруповання, асоц_альн_проблеми, по можливост_забезпечувати участь д_тей в гуртках, клубах, волонтерських рухах та _нших соц_ально прийнятних формах дозв_лля.

П_двищення фахової компетентност_спец_ал_ст_в служби

Одним з важливих механ_зм_в п_двищення фахової компетентност_квал_ф_кац_ї є атестац_я спец_ал_ст_в психолог_чної служби. Атестац_я

прац_вник_в психолог_чної служби системи осв_ти у 2011-2012 навчальному роц_ буде в_дбуватись зг_дно з Типовим положенням про атестац_ю педагог_чних прац_вник_в (наказ М_н_стерства осв_ти _ науки в_д 06.10.2010 № 930, зареєстрований в М_н_стерств_ юстиц_ї України 14 грудня 2010 року за № 1255/18550). Кер_вникам психолог_чних служб обласного, районного, м_ського центр_в (каб_нет_в) рекомендовано дотримання наведеного нижче алгоритму, щодо орган_зац_ї атестац_йної кампан_ї.

Терм_н Процедура

до 20 вересня у навчальних та _нших закладах, органах управл_ння осв_тою щороку створюються атестац_йн_ком_с_ї I, II _ III р_вн_в;
до 10 жовтня кер_вники навчальних та _нших заклад_в, прац_вники яких атестуються, подають до в_дпов_дних атестац_йних ком_с_ї списки педагог_чних прац_вник_в, як_п_длягають чергов_ї атестац_ї, _з зазначенням результат_в попередньої атестац_ї та строк_в проходження п_двищення квал_ф_кац_ї;

до 10 жовтня до атестац_йних ком_с_ї подаються заяви педагог_чних прац_вник_в про позачергову атестац_ю, про перенесення строку атестац_ї, подання кер_вника або педагог_чної ради закладу про присвоєння прац_внику квал_ф_кац_йної категор_ї, педагог_чного звання та у раз_зниження ним р_вня профес_йної д_яльност_;

до 20 жовтня атестац_йна ком_с_я затверджує списки педагог_чних прац_вник_в, як_атестуються, граф_к роботи атестац_йної ком_с_ї, приймає р_шення щодо перенесення строку чергової атестац_ї;

до 20 жовтня прац_вники, що атестуються, ознайомлюються з граф_ком проведення атестац_ї п_д_п_дпис;

до 1 березня кер_вник навчального та _ншого закладу подає до атестац_йної ком_с_ї характеристику д_яльност_ педагог_чного прац_вника у м_жатестац_йний пер_од;

до 15 березня атестац_йна ком_с_я в_дпов_дно до затвердженого граф_ка роботи вивчає педагог_чну д_яльн_сть ос_б, як_атестуються;

до 1 кв_тня атестац_я педагог_чних прац_вник_в зд_йснюється атестац_йними ком_с_ями I р_вня;

до 10 кв_тня атестац_я педагог_чних прац_вник_в зд_йснюється атестац_йними ком_с_ями I р_вня;

до 25 кв_тня атестац_я педагог_чних прац_вник_в зд_йснюється атестац_йними ком_с_ями I__ р_вня;

протягом 5 дн_в п_сля зас_дання кер_вник закладу або органу управл_ння осв_тою п_сля зас_дання атестац_йної ком_с_ї видає в_дпов_дний наказ про присвоєння квал_ф_кац_йних категор_ї (встановлення тарифних розряд_в), педагог_чних звань.

З метою анал_зу та об'єктивної оц_нки д_яльност_ спец_ал_ст_в психолог_чної служби кер_вникам психолог_чних служб вс_х р_вн_в необх_дно створити експертн_ групи з числа найб_льш досв_дчених _ квал_ф_кованих кадр_в. Кер_вникам обласних (районних, м_ських) каб_нет_в (центр_в) психолог_чної служби забезпечити супров_д та в_дпов_дний контроль за процесом атестац_ї в_дпов_дних фах_вц_в.

Обираючи тему для розробки та вивчення в процес_атестац_ї прац_вникам психолог_чної служби пропонується керуватися основними напрямками науково-досл_дної _ науково-методичної роботи, окресленими в лист_ М_н_стерства осв_ти _ науки України в_д 30.07.10 року №1/9-516.

_ншим важливим елементом п_двищення компетентност_ прац_вник_в психолог_чної служби є системи самоосв_ти та методичного забезпечення їх профес_йної д_яльност_. Зокрема, за попередн_ї навчальний р_к

працівниками Українського науково-методичного центру практичної психології та соціальної роботи приділено значну увагу методичному забезпеченню практичної діяльності працівників психологічної служби системи освіти. Так, за ініціативою залученням спеціалістів служби підготовлено та видано навчально-методичний посібник "Настільна книга соціального педагога", розроблено та видано набори карток "Креатив" та "Я у світі". За короткий період частина запропонованого інструментарю пройшла апробацію та отримала позитивну оцінку в дії практичних психологів (Донецька, Київська, Хмельницька, Сумська, Чернігівська, Чернівецька області тощо). Питання самоосвіти безпосередньо пов'язане з кількістю та якістю методичної літератури в тому числі періодичних видань. З огляду на вказане, керівникам управлінь, відділів освіти, навчальних закладів забезпечити підписку на фахові видання, передбачити можливість фінансування для придбання інструментарю, методичних посібників (додаток 3).

Додаток 2
до листа Міністерства
освіти науки, молоді та спорту України
від "22" липня 2011 р. №1/9-562

Показники розвитку психологічної служби системи освіти в таблицях графіках

№	Назва області	Кількість фахівців в ПС	
		2009-2010 н.р.	2010-2011 н.р.
1.	АР Крим	748	774
2.	Вінницька	674	749
3.	Волинська	617	665
4.	Дніпропетровська	1204	1336
5.	Донецька	1433	1544
6.	Житомирська	672	718
7.	Закарпатська	653	706
8.	Запорізька	781	816
9.	Хмельницька-Франківська	958	1030
10.	Київська	1092	1142
11.	Кіровоградська	534	536
12.	Луганська	802	886
13.	Львівська	1027	1297
14.	Миколаївська	451	429
15.	Одеська	980	992

16.	Полтавська	755	853	
17.	Р_вненська	751	777	
18.	Сумська	608	668	
19.	Терноп_льська	475	517	
20.	Харк_вська	988	1057	
21.	Херсонська	481	539	
22.	Хмельницька	708	770	
23.	Черкаська	819	845	
24.	Черн_вецька	592	629	
25.	Черн_г_вська	486	572	
26.	м. Київ	1046	1057	
27.	м. Севастополь	199	198	
	Всього:	20534	22102	

Розвиток психолог_чної служби системи осв_ти у рег_онах

Забезпечення фах_вцями психолог_чної служби в_дпов_дно до норматив чисельност_ по рег_онах на к_нець 2010-2011 навчального року у в_дсотках

Показники забезпеченост_ навчальних заклад_в практичними психологами

№пп	Рег_он	Загалом по вс_м типам								
		М_сто	Село (селище)	ВСЬОГО						
де прац. ПП %		к-ть НЗ	к-ть НЗ, де прац. ПП	%	к-ть НЗ	к-ть НЗ,				
		к-ть НЗ	к-ть НЗ, де прац. ПП	%						
1	АР Крим	517	353	68,3	595	185	31,1	1112	538	48,4
2	В_нницька	363	217,5	59,9	1357	323	23,8	1720	540,5	31,4
3	Волинська	331	259	78,2	963	226	23,5	1294	485	37,5

4	Дн_пропетровська	1312	837	63,8	825	154	18,7	2137	991	46,4
5	Донецька	1921	1123	58,5	610	106	17,4	2531	1229	48,6
6	Житомирська	510	236	46,3	1128	275	24,4	1638	511	31,2
7	Закарпатська	344	168	48,8	864,5	368	42,6	1208,5		536
8	Запор_зька	541	360	66,5	607	168	27,7	1148	528	46,0
9	_вано-Франк_вська	287	218	76,0	833	483	58,0	1120	701	62,6
10	Київська	426	315	73,9	916	319	34,8	1342	634	47,2
11	К_ровоградська	281	208	74,0	800	139	17,4	1081	347	32,1
12	Луганська	920	502	54,6	429	75	17,5	1349	577	42,8
13	Льв_вська	694	451	65,0	1351	393	29,1	2045	844	41,3
14	Миколаївська	429	251,5	58,6	812	123	15,1	1241	374,5	30,2
15	Одеська	557	324,5	58,3	891	214	24,0	1448	538,5	37,2
16	Полтавська	409	289	70,7	943	308	32,7	1352	597	44,2
17	Р_вненська	236	197	83,5	870	334	38,4	1106	531	48,0
18	Сумська	344	272	79,1	626	246	39,3	970	518	53,4
19	Терноп_льська	275	198	72,0	987	233	23,6	1262	431	34,2
20	Харк_вська	735	532	72,4	804	201	25,0	1539	733	47,6
21	Херсонська	417	169	40,5	604	143	23,7	1021	312	30,6
22	Хмельницька	442	354	80,1	1365	408	29,9	1807	762	42,2
23	Черкаська	390	243	62,3	841	222	26,4	1231	465	37,8
24	Черн_вецька	241	166	68,9	531	226	42,6	772	392	50,8
25	Черн_г_вська	359	241	67,1	781	196	25,1	1140	437	38,3
26	м. Київ	1096	749	68,3	0	0	0,0	1096	749	68,3
27	м. Севастополь	168	132	78,6	13	7	53,8	181	139	76,8
ВСЬОГО		14545	9366	66,4	21347	6075	28,3	35892	15441	44,4

Показники забезпеченост_ навчальних заклад_в соц_альними педагогами

№пп	Рег_он	Загалом по вс_м типам						к-ть НЗ	к-ть НЗ,	де прац. СП %	к-ть НЗ,
		М_сто	Село (селище)	ВСЬОГО	к-ть НЗ	к-ть НЗ, де прац. СП	%				
1	АР Крим	276	118	42,8	343	38	11,1	619	156	25,2	
2	В_ницька	179	85	47,5	856	121	14,1	1035	206	19,9	
3	Волинська	161	83	51,6	668	108	16,2	829	191	23,0	
4	Дн_пропетровська	694	339	48,8	498	29	5,8	1192	368	30,9	
5	Донецька	1019	265	26,0	320	4	1,3	1339	269	20,1	
6	Житомирська	235	103	43,8	680	132	19,4	915	235	25,7	
7	Закарпатська	178	21	11,8	571	110	19,3	749	131	17,5	
8	Запор_зька	295	166	56,3	405	69	17,0	700	235	33,6	
9	_вано-Франк_вська	163	88	54,0	637	251	39,4	800	339	42,4	
10	Київська	206	148	71,8	619	297	48,0	825	445	53,9	

11	К_ровоградська	144	81	56,3	445	122	27,4	589	203	34,5
12	Луганська	533	215	40,3	305	59	19,3	838	274	32,7
13	Льв_вська	390	185	47,4	1119	136	12,2	1509	321	21,3
14	Миколаївська	222	44	19,8	423	16	3,8	645	60	9,3
15	Одеська	301	133	44,2	552	180	32,6	853	313	36,7
16	Полтавська	228	106	46,5	573	163	28,4	801	269	33,6
17	Р_вненська	138	77	55,8	557	118	21,2	695	195	28,1
18	Сумська	192	90	46,9	453	130	28,7	645	220	34,1
19	Терноп_льська	159	53	33,3	710	87	12,3	869	140	16,1
20	Харк_вська	401	219	54,6	544	61	11,2	945	280	29,6
21	Херсонська	217	86	39,6	356	115	32,3	573	201	35,1
22	Хмельницька	234	130	55,6	749	91	12,1	983	221	22,5
23	Черкаська	187	141	75,4	550	309	56,2	737	450	61,1
24	Черн_вецька	137	79	57,7	347	149	42,9	484	228	47,1
25	Черн_г_вська	171	100	58,5	543	64	11,8	714	164	23,0
26	м. Київ	558	256	45,9	0	0	0,0	558	256	45,9
27	м. Севастополь	75	54	72,0	9	6	66,7	84	60	71,4

ВСЬОГО 7693 3465 48,3 13832 2965 22,6 21525 6430 32,4

_нформац_я про забезпечення

прац_вник_в психолог_чної служби системи осв_ти каб_нетами

(у розр_з_ рег_он_в, у %)

№

№	Назва рег_ону	Практичн_ психологи		Соц_альн_ педагоги				
		забезпечен_ повн_стю (%)	забезпечен_ повн_стю (%)	забезпечен_ частково (%)	забезпечен_ частково (%)			
(%)	незабезпечен_ (%)	незабезпечен_ (%)	забезпечен_ повн_стю (%)	забезпечен_ частково (%)	забезпечен_ частково (%)			
1.	АР Крим	5,6	93,1	1,4	29,7	68,4	1,9	
2.	В_ницька	15,0	80,4	4,7	40,5	53,0	6,5	
3.	Волинська	13,0	83,8	3,2	15,9	79,7	4,3	
4.	Дн_пропетровська	10,2	86,6	3,3	33,5	56,7	9,8	
5.	Донецька	9,6	90,2	0,3	28,5	70,1	1,5	
6.	Житомирська	5,9	92,8	1,3	23,3	74,4	2,3	
7.	Закарпатська	4,7	88,4	7,0	46,3	38,8	14,9	
8.	Запор_зька	16,8	80,6	2,5	37,2	53,1	9,7	
9.	_вано-Франк_вська		5,4	86,0	8,6	25,1	65,4	9,5
10.	Київська	13,7	80,3	6,0	48,9	41,7	9,4	
11.	К_ровоградська	14,2	83,2	2,6	27,7	69,3	3,0	
12.	Луганська	9,6	88,9	1,4	34,4	62,9	2,6	
13.	Льв_вська	14,2	77,4	8,5	22,6	56,9	20,4	
14.	Миколаївська	11,8	87,4	0,9	33,8	66,2	0,0	
15.	Одеська	4,9	93,3	1,8	24,1	74,8	1,1	
16.	Полтавська	9,0	87,7	3,3	45,8	50,9	3,3	
17.	Р_вненська	5,9	88,1	5,9	23,6	74,4	2,0	
18.	Сумська	16,4	80,4	3,2	33,5	64,7	1,8	
19.	Терноп_льська	5,2	84,1	10,7	27,4	54,8	17,8	
20.	Харк_вська	9,7	88,9	1,4	42,5	50,9	6,7	

21.	Херсонська	7,2	89,6	3,3	50,0	44,8	5,2
22.	Хмельницька		5,2	94,8	0,0	34,6	65,4 0,0
23.	Черкаська	7,7	89,4	2,9	36,0	52,4	11,6
24.	Черн_вцька	7,7	89,7	2,6	31,6	64,2	4,2
25.	Черн_г_вська		7,2	92,8	0,0	55,3	44,0 0,6
26.	м. Київ	9,7	89,4	0,9	39,0	55,4	5,6
27.	м. Севастополь		9,7	90,3	0,0	30,5	45,8 23,7
Показник по Україн_		9,3	87,3	3,4	34,1	59,2	6,7

Український науково-методичний центр практичної психолог_ї _ соц_альної роботи подоводить щор_чний мон_торинг забезпеченост_ навчальних заклад_в системи осв_ти фах_вцями психолог_чної служби. Розрахунок потреби практичних психолог_в _ соц_альних педагог_в зд_йснюється на основ_ норматив_в чисельност_, як_ вм_щен_ у додатку до Положення про психолог_чну службу системи осв_ти України, затвердженого наказом МОН в_д 02.07.2009 р. № 616, зареєстрованого в М_н_стерств_ юстиц_ї України 23.07. 2009 р. за № 687/16703. П_д час розрахунку враховується наступне: тип навчального закладу (дошк_льний, загальноосв_тн_й, позашк_льний, профес_йно-техн_чний навчальний заклад тощо), наповнюван_сть д_тьми, учнями, студентами (к_льк_сть груп, клас_в), м_сце знаходження навчального закладу (м_сто, село/селище). При цьому враховуються статистичн_дан_, як_ надаються навчально - методичним центром в Автономн_й Республ_ц_ Крим, обласними, Київськими _ Севастопольськими м_ськими навчально-методичними каб_нетами (центрами) психолог_чної служби системи осв_ти у к_нц_ кожного навчального року.

Додаток 3

до листа М_н_стерства

осв_ти _ науки, молод_та спорту України

в_д "22"липня 2011 р. № 1/9-562

Список рекомендованої л_тератури

Навчальн_ пос_бники:

Акс_олог_чн_ основи психолог_чної культури особистост_: навчально-методичний пос_бник / В.В. Рибалка. - К.: АПН України, _н-т пед. осв_ти _ осв_ти дорослих: _н-т обдарованої дитини; АПН _ МОН України, Український науково-методичний центр практичної психолог_ї _ соц_альної роботи, 2009.-326 с.

В.Г.Панок, Я.В. Чапрак, Д.Д. Романовська. Психоконсультативн_ стратег_ї д_яльност_ практичного психолога системи осв_ти. Навчально-методичний пос_бник: Черн_вц_, <Рута>, 2010.

Панок В.Г., Острова В.Д. Психолог_чна служба вищого навчального закладу (орган_зац_йно-методичн_ аспекти). - К.: <Осв_та України>, 2010. - 230 с.

Методичн_ пос_бники:

Рибалка В.В. Честь _ г_дн_сть особистост_ як предмет д_яльност_ практичного психолога / Валентин Рибалка. - К. : Шк. св_т, 2010. - 128 с. - (Б_бл_отека <Шк_льного св_ту>).

Луценко Ю. А. Д_ти-правопорушники: що робити? / Юр_й Луценко - К.: Шк. св_т, 2010. - 128 с. - (Б_бл_отека "Шк_льного св_ту")

Мерзлякова О.Л. Як не потрапити на гачок ман_пулятора: програма занять для молод_ (метод.пос_б)/ Олена Мерзлякова. К.:Шк.св_т, 2010 . -119с.

Рибалка В.В. Психолог_я розвитку творчо обдарованої особистост_: наук.-метод. пос_б. / В.В.Рибалка // НАПН України, _н-т педагог_чної осв_ти _осв_ти дорослих; _н-т обдарованої дитини, 2010. - 440 с.
Наст_льна книга соц_ального педагога (нормативно-правове забезпечення д_яльність_) / упоряд. Ю.А.Луценко, В.Г.Панок - К.: Б_лоцерк_вдрук, 2011 - 308с. ISBN 978-966-8454-31-8 ББК 74.00
Психолого-педагог_чна робота в закладах соц_альної реаб_лтац_ї (методичний пос_бник) / за заг.ред. Ю.А.Луценко, Є.Б.Павлової, В.Г.Панка - К.: Видавець: Надтока О.Ф., 2011.- 310с. (18,02 д.а) ISBN 978-966-2635-01-0 ББК 88.4

Словники _ дов_дники:

Словник-дов_дник психолога-консультанта/укл.:Н.В. Гаркавенко, Я.В. Чапрак, С.К. Шандрюк, _._. Сол_йчук / Наук. ред. В.Г. Панок .- Черн_вц_, <Рута>, 2010.- 200 с.

Статт_:

Мерзлякова О.Л. Проф_лактика психолог_чної ман_пуляц_ї _ контролю св_домост_ / Мерзлякова О.Л., Петухов В.Е. //Практична психолог_я соц_альна робота. - 2008. - №4 - С.63-77; №5. - С.66-70; №6. - С.70-72; №7. - С.65-68; №8. - С63-71; №9. - 59-61

_лляшенко Т.Д. Яка вона - _нтеграц_я д_тей з особливими осв_тн_ми потребами у загальноосв_тн_й школ_ / Тамара _лляшенко // Початкова школа: науково-методичний журн. / засн. М-во осв_ти _ науки України // голов. ред. А. Лук'янець - К.: "Початкова школа", 2011 - №5 - С. 47-50.

Рибалка В.В. Честь _ г_дн_сть особистост_ як предмет теоретичної та практичної психолог_ї / В.В. Рибалка // Психолог_я особистост_: науковий теоретико-методолог_чний _ прикладний: психолог_чний журнал / Прикарпатський нац_ональний ун-т _м. Василя Стефаника - 2010 - №1. - С. 186-194.

Сосновенко Н.В. Згуртован_сть педагог_чного колективу навчального закладу - запорука його усп_шної д_яльність_ / Н.В.

Сосновенко Н.В. Практика управл_ння дошк_льним закладом: щом_сячний спец_ал_зований журнал / за ред. Омеляненко Н.В. - К.: ТОВ <М_жнародний центр ф_нансово-економ_чного розвитку (МЦФЕР)> - 2011 - №4 24-32.

Перел_к фахових пер_одичних видань рекомендованих для використання в практичн_й д_яльність_ спец_ал_ст_в психолог_чної служби

23316 - газета "Психолог"

37648 - газета "Психолог дошк_лля"

91815 - газета "Соц_альний педагог"

90224 - газета "Дефектолог"

23677 - "Психолог. Б_бл_отека"

91491 - "Психолог. Комплект книжок для психолога. Шк_льний св_т. 2005-2007"

74064 - журнал "Практична психолог_я та соц_альна робота"

74016 - журнал "Обдарована дитина"

